

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-22>

УДК 368

ШКУРКО Вікторія

<https://orcid.org/0000-0002-2684-2025>

Державний торговельно-економічний університет

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОСИЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

Ринок перестрахування в Україні є важливою складовою страхової галузі, що сприяє управлінню ризиками та забезпечує фінансову стабільність. Проте ефективне державне регулювання є обов'язковим для вирішення проблем, використання можливостей і сприяння сталому зростанню в цьому секторі.

У статті досліджено сучасний стан державного регулювання перестрахового ринку України. Проаналізовано поточний стан регулювання ринку перестрахування в Україні, виокремлено сильні та слабкі сторони та сформовано напрями щодо вдосконалення. Проаналізовано проблеми з якими зіштовхнувся НБУ при виконанні функцій регулювання та нагляду за ринком перестрахування та сформовано вектори впливу регулятора для удосконалення регулювання ринку перестрахування. Надано стратегію посилення державного регулювання ринку перестрахування в Україні, спираючись на результати останніх досліджень та найкращі міжнародні практики. Запропонована стратегія посилення регулятивного нагляду, сприятиме розвитку ринку, шляхом створення чітких нормативних актів, посилення стандартів платоспроможності та управління ризиками.

Ключові слова: перестрахування, державне регулювання, ринок перестрахування.

SHKURKO Viktoriia

State University of Trade and Economics

STRATEGIC APPROACHES TO STRENGTHENING STATE REGULATION OF THE REINSURANCE MARKET

Regulation of the reinsurance market in Ukraine faces many problems related to the development of market dynamics, emerging risks and regulatory gaps. Despite recent efforts to improve the regulatory framework, there remains a need to strengthen government regulation to ensure market stability, sustainability and competitiveness. Key issues are based on the adequacy of regulatory oversight, compliance with international standards and norms, promotion of innovation and protection of consumer rights.

The reinsurance market in Ukraine is an important component of the insurance industry, contributing to risk management and ensuring financial stability. However, effective state regulation is essential for addressing challenges, harnessing opportunities, and promoting sustainable growth in this sector.

The article examines the current state of state regulation of the reinsurance market in Ukraine. The current state of regulation of the reinsurance market in Ukraine is analyzed, strengths and weaknesses are identified, and directions for improvement are formed. The problems encountered by the National Bank of Ukraine (NBU) in fulfilling its regulatory and supervisory functions over the reinsurance market have been analyzed, and vectors of influence by the regulator have been formed to improve regulation of the reinsurance market. A strategy for strengthening state regulation of the reinsurance market in Ukraine is provided, based on the results of recent research and international best practices. The proposed strategy for enhancing regulatory oversight will promote market development by creating clear regulatory frameworks and strengthening solvency and risk management standards.

Key words: reinsurance, state regulation, reinsurance market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Регулювання ринку перестрахування в Україні стикається з безліччю проблем, що пов'язані з розвитком ринкової динаміки, виникаючими ризиками та нормативно-правовими прогалинами. Незважаючи на нещодавні спроби вдосконалити нормативно-правову базу, залишається потреба посилити державне регулювання для забезпечення стабільності, стійкості та конкурентоспроможності ринку. Ключові питання базуються на адекватності регулятивного нагляду, узгодженні з міжнародними стандартами та нормами, сприянням інноваціям і захисту прав споживачів.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Останні дослідження та публікації вітчизняних науковців: Н.Б. Пацурія, Е.Г. Козін, В. Вовк, Ю. Жежерун, В. Костогриз, висвітлюють різні аспекти регулювання перестрахування в Україні, включаючи аналіз нормативно-правової бази, оцінку динаміки ринку та оцінку ефективності регулювання. У світлі останніх досліджень було виявлено сфери, які потребують удосконалення, такі як посилення нагляду на основі оцінки ризиків, сприяння прозорості ринку, вплив світових тенденцій, технологічних досягнень і геополітичних факторів на ринок перестрахування в Україні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Дана стаття має на меті дослідити, удосконалити та надати практичні рекомендації для формування регуляторних реформ та ініціатив щодо регулювання перестраховування в Україні. Загалом, можна виокремити такі основні цілі статті:

- проаналізувати поточний стан регулювання ринку перестраховування в Україні, визначивши сильні та слабкі сторони та напрями для вдосконалення;
- визначити проблеми державного регулювання перестрахового ринку та сформулювати вектори впливу регулятора, з метою ефективного розвитку ринку перестраховування;
- запропонувати стратегічні підходи до посилення державного регулювання ринку перестраховування в Україні, спираючись на результати останніх досліджень та найкращі міжнародні практики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ринок перестраховування в Україні відіграє вирішальну роль у підтримці стабільності та стійкості страхової галузі. За останні роки, вітчизняний ринок перестраховування зазнав значних трансформацій, що спонукали як внутрішні економічні зміни, так і міжнародні регуляторні тенденції. Як важливий компонент ширшої страхової галузі, перестраховування відіграє життєво важливу роль в управлінні ризиками та забезпеченні стабільності, а ефективне державне регулювання має важливе значення для забезпечення цілісності ринку, захисту страхувальників і сприяння сталому зростанню.

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році сектор перестраховування почав формуватися в умовах швидкого розвитку економіки. Ранні нормативні акти в основному зосереджувалися на створенні правової бази для страхової діяльності, приділяючи обмежену увагу самому перестраховуванню. Відсутність комплексних регуляторних заходів забезпечувала певну гнучкість, але також створювала певну невизначеність на ринку. Потреба в надійному регуляторному нагляді стала очевидною, коли український ринок перестраховування почав розширюватися та інтегруватися до глобального фінансового простору. У відповідь регулюючий орган запровадив низку законодавчих реформ, спрямованих на підвищення прозорості, стабільності та конкурентоспроможності. Прийняття Закону «Про страхування»[1] у 1996 році стало значним кроком вперед, заклавши основу для комплексного регулювання страховиків та частково перестраховиків, які ототожнювалися. Створення регуляторного органу, такого як Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, дало владі повноваження для більш ефективного нагляду за сектором стархування. За допомогою ліцензійних вимог, правил платоспроможності та стандартів звітності з метою підтримання цілісності ринку та захисту інтересів страхувальників. Проте саме зі зміною регулюючого органу (зараз регулювання фінансового ринку проводить Національний Банк України) регулювання перестрахової галузі почали відокремлювати від страхової.

Зважаючи на прагнення України до європейської інтеграції законодавство щодо страхування та перестраховування вимагало узгодження з міжнародними нормативними нормами, зокрема тими, які встановлені Європейським Союзом (ЄС). Прийняття та поступове впровадження принципів Платоспроможності II та запровадження системи нагляду, що ґрунтується на оцінці ризиків, відображають прагнення гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами. Така конвергенція сприяла транскордонним трансакціям, зміцнювала довіру інвесторів і сприяла сталому зростанню. Але, на жаль, на сьогодні не існує комплексної нормативної бази щодо регулювання перестрахової діяльності.

Державне регулювання перестраховування в Україні, зокрема в період її незалежності, зіткнулося з різними проблемами, серед доцільно виділити наступні:

1. Відсутність комплексної нормативно-правової бази: Україна зіткнулася з проблемами у розробці та підтримці комплексної нормативно-правової бази, спеціально розробленої для сектору перестраховування. Це в свою чергу призводить до певної невизначеності та прогалин у регулюванні.
2. Невідповідність нормативним вимогам: відсутність ефективних механізмів щодо дотримання нормативних вимог перестраховиками.
3. Гармонізація з міжнародними стандартами: Гармонізація має вирішальне значення для сприяння транскордонним операціям перестраховування та підтримки глобальної конкурентоспроможності. Наразі не досягнуто узгодженості з міжнародними нормативними стандартами, у вітчизняному законодавстві введені частково.
4. Виклики регулювання на основі ризиків: Запровадження надійного нормативного підходу, що базується на оцінці ризику, адаптованого до унікальних характеристик галузі перестраховування.
5. Виділення перестраховування у окремий вид діяльності.
6. Формування та розвиток професійних перестраховиків.
7. Низька капіталізація ринку.
8. Нерозвиненість інституту перестрахового посередництва.
9. Недосконалість інформаційного забезпечення ринку перестраховування.
10. Недоліки в заходах захисту прав споживачів: зменшує рівень довіри до ринку.
11. Глобальні економічні та політичні виклики: Зовнішні фактори, такі як глобальна економічна невизначеність або політичні виклики, можуть впливати на ефективність державного

регулювання. Координація реакцій на зовнішні чинники має вирішальне значення для збереження стабільності.

12. Непривабливий інвестиційний клімат в країні[2,3].

Вирішення цих проблем вимагає скоординованих зусиль регуляторних органів, зацікавлених сторін галузі та політиків. Регулярні перегляди та коригування нормативно-правової бази в поєднанні з поточними ініціативами з розбудови потенціалу можуть сприяти ефективному державному регулюванню перестраховання в Україні. Розвиток системи перестраховання та перестрахового ринку в Україні має відбуватись за такими напрямками (табл. 1):

Таблиця 1

Дії НБУ для розвитку системи регулювання перестрахового ринку

Вектор розвитку	Дії регулятора
1. Удосконалення форм державної підтримки: державна підтримка може відігравати вирішальну роль у створенні надійної системи перестраховання.	1. Розробити цільові субсидії або податкові пільги для перестраховиків, щоб сприяти зростанню та стабільності. 2. Створити нормативне середовище, яке полегшить відкриття та діяльність перестраховиків. 3. Розробити чіткі та сприятливі правила, які сприятимуть інноваціям і конкуренції в секторі перестраховання. 4. Інвестувати в інфраструктуру, таку як цифрові платформи та комунікаційні мережі, щоб сприяти безперебійному функціонуванню перестрахових операцій.
2. Модернізація процесу перестраховання: передбачає оптимізацію та впорядкування діяльності, яка сприяє функціонуванню ринку перестраховання.	1. Сприяти використанню передових технологій (таких як insurtech) для оптимізації таких процесів, як оцінка ризиків, андеррайтинг і управління претензіями. 2. Заохочувати співпрацю та обмін інформацією між перестраховиками для покращення моделювання та оцінки ризиків.
3. Заходи захисту прав споживачів: для підтримки цілісності ринку та довіри.	1. Запровадити заходи захисту споживачів, такі як вимоги щодо розкриття інформації та стандарти справедливого ставлення. 2. Передбачити механізми вирішення спорів між споживачами та перестраховиками.
4. Планування готовності до кризових ситуацій та вирішення проблем: сприяє системній стабільності та впорядкованій діяльності під час економічних стресів або криз.	1. Доручити розробку та регулярне тестування планів управління під час криз.
5. Безпека даних і захист конфіденційності: враховуючи все більшу залежність від даних, забезпечення надійних правил безпеки та конфіденційності даних є вирішальним для підтримки довіри та цілісності.	1. Впровадити правила, які захищають конфіденційну інформацію та конфіденційність споживачів. 2. Встановити стандарти кібербезпеки для перестрахових компаній.

*складено автором на основі джерел [4,5,6,7].

Фундаментальна стратегія вдосконалення державного регулювання передбачає розробку та впровадження комплексної нормативно-правової бази, спеціально розробленої для сектору перестраховання. Ця структура повинна охоплювати вимоги до ліцензування, стандарти платоспроможності, керівні принципи управління ризиками та зобов'язання щодо звітності. Таким чином, ми виділили основні сильні та слабкі сторони державного регулювання перестрахового ринку.

Таблиця 2

Сильні та слабкі сторони державного регулювання перестрахового ринку України

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Регуляторний нагляд: - НБУ здійснює жорсткий нагляд, забезпечуючи дотримання нормативних вимог та захищаючи інтереси страхувальників. - Норми сприяють прозорості, платоспроможності та методам управління ризиками серед перестраховиків. 2. Участь у ринку: - присутність як вітчизняних, так і міжнародних перестраховиків сприяє конкуренції та інноваціям. - Перестрахові компанії адаптуються до мінливої ринкової динаміки та вивчають стратегічні партнерства для підвищення потенціалу та досвіду.	1. Залежність від іноземних перестраховиків: - Надмірна залежність від іноземних перестраховиків наражає вітчизняних страховиків на коливання валютного курсу та геополітичні ризики. - Обмежені внутрішні потужності перешкоджають розвитку самодостатнього ринку перестраховання. 2. Регуляторні прогалини: - Непослідовне тлумачення та застосування нормативних актів може створювати двозначність і перешкоджати розвитку ринку. - Відсутність комплексних інструкцій щодо оцінки ризиків і вимог до капіталу для перестраховиків створює проблеми для регуляторного нагляду.

* Розроблено автором.

Дивлячись у майбутнє, український ринок перестраховання готовий до подальшої еволюції під впливом технологічних інновацій, демографічних змін і нових ризиків. Державні регулятори повинні активно адаптуватися до цієї динаміки, впроваджуючи цифровізацію, сприяючи сприятливому для інновацій середовищу та надаючи пріоритет захисту споживачів. Співпраця між державними органами, зацікавленими сторонами галузі та міжнародними партнерами буде важливою для подолання складнощів все більш

взаємопов'язаного глобального страхового середовища. Удосконалення поточного стану можливе шляхом реалізації наступних пунктів:

- зміцнити внутрішній потенціал, шляхом стимулювання розвитку вітчизняних перестрахових компаній за допомогою стимулів, таких як податкові пільги та регулятивна підтримка, та сприяти запровадженню найкращих іноземних практик, передачі знань і розвитку навичок для підвищення технічних можливостей вітчизняних перестраховиків.

- сформулювати окремий цілісний закон щодо регулювання перестраховування, попередньо провівши комплексний аналіз існуючих нормативних актів для виявлення прогалин і неясностей та розробити чіткі вказівки щодо оцінки ризиків, достатності капіталу та вимог до платоспроможності для перестраховиків відповідно до міжнародних стандартів.

- сприяти різноманітності ринку, шляхом заохочення інноваційних продуктів і впровадження цифрових технологій у сферу перестраховування для задоволення мінливих потреб ринку.

Стратегія посилення державного регулювання має важливе значення для забезпечення стабільності, захисту страхувальників і сприяння зростанню ринку, що окреслює комплексний підхід до посилення регуляторного нагляду, сприяння розвитку ринку, забезпечення прозорості та посилення управління ризиками в українському секторі перестраховування:

1. Створити спеціалізований підрозділ регулювання перестраховування у складі НБУ, який буде оснащений достатніми ресурсами для ефективного нагляду за ринком перестраховування, включно з методологією нагляду на основі оцінки ризику та можливостями аналізу даних.

2. Покращити нормативно-правову базу: провести комплексний аналіз існуючих нормативних актів, що регулюють ринок перестраховування, розробити чіткі та прозорі вказівки для перестраховиків щодо вимог до капіталу, практик управління ризиками та зобов'язань щодо звітності.

3. Посилити стандарти платоспроможності та управління ризиками, шляхом прийняття міжнародно визнаних рамок платоспроможності, адаптованих до контексту ринку перестраховування в Україні, для забезпечення фінансової стабільності та зниження ризиків.

4. Заохочувати зростання вітчизняних перестрахових компаній за допомогою цільових стимулів та сприяти інноваціям і диверсифікації продуктів на ринку перестраховування для вирішення нових ризиків і задоволення мінливих вимог ринку.

Впроваджуючи цю комплексну стратегію посилення державного регулювання ринку перестраховування в Україні, ми можемо створити регуляторне середовище, яке сприятиме стабільності, інноваціям та зростанню. Завдяки цілеспрямованим ініціативам щодо посилення нагляду, сприяння розвитку ринку, забезпечення прозорості та посилення практики управління ризиками Україна може побудувати стійкий сектор перестраховування, який підтримує ширші цілі фінансової стабільності та захисту споживачів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Шлях державного регулювання на українському ринку перестраховування відображає траєкторію, позначену прогресом, викликами та адаптацією. Починаючи з етапів зародження і до сьогоднішнього дня, нормативно-правова база розвивалася у відповідь на внутрішні і міжнародні вимоги. Оскільки Україна продовжує свій шлях до економічної модернізації та європейської інтеграції, роль ефективного регулювання у створенні стійкого та динамічного сектора перестраховування неможливо переоцінити. Посилення державного регулювання ринку перестраховування в Україні вимагає багатогранного та проактивного підходу, який усуває нормативні прогалини, сприяє співпраці між галузями та впроваджує технологічні інновації. Запроваджуючи всеосяжну нормативно-правову базу, методи нагляду, що ґрунтуються на оцінці ризиків, та сприяючи співпраці, регулятори можуть сприяти міцному та стійкому розвитку ринку перестраховування, який призведе до економічної стабільності та сталому зростанню фінансової системи країни.

Література

1. Закон України "Про страхування" (офіц. текст: за станом на 21 жовтня 2019р.). URL: www.rada.gov.ua
2. Кнейслер, О. Державне регулювання ринку перестраховування / О.Кнейслер // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2012. – № 4. – С. 46-54.
3. Полуляхова О. О. Вплив внутрішнього страхового ринку на розвиток туристичної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 20. С. 124–127.
4. Козьменко О. В. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. – Суми: Університетська книга, 2012. – 317 с.
5. Козьменко О. В. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації: монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва. – Суми: Університетська книга, 2011. – 388 с.
6. Козьменко О. В. Сучасний стан і перспективи розвитку перестраховування в Україні / О. В. Козьменко // *Фінанси України*. – 2011. – №6. – С. 24-32.

7. Морозова Л.С., Микитюк І.С. Цифрова трансформація страхового ринку. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 17. С.49-53. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2039>

References

1. Zakon Ukrainy "Pro strakhuvannia" (ofits. tekst: za stanom na 21 zhovtnia 2019r.). URL: www.rada.gov.ua
2. Kneisler, O. Derzhavne rehuliuвання rynku perestrakhuvannia / O.Kneisler // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. – 2012. – № 4. – S. 46-54.
3. Poluliakhova O. O. Vplyv vnutrishnoho strakhovoho rynku na rozvytok turystychnoi haluzi Ukrainy. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2015. № 20. S. 124–127.
4. Kozmenko O. V. Novi vektory rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy: monohrafiia / Kozmenko O. V., Kozmenko S. M., Vasyliava T. A. – Sumy: Universytetska knyha, 2012. – 317 s.
5. Kozmenko O. V. Strakhovyi i perestrakhovyi rynky v epokhu hlobalizatsii: monohrafiia / O. V. Kozmenko, S. M. Kozmenko, T. A. Vasyliava. – Sumy: Universytetska knyha, 2011. – 388 s.
6. Kozmenko O. V. Suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku perestrakhuvannia v Ukraini / O. V. Kozmenko // Finansy Ukrainy. – 2011. – №6. – S. 24-32.
7. Morozova L.S., Mykytiuk I.S. Tsyfrova transformatsiia strakhovoho rynku. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2023. № 17. S.49-53. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2039>